"ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यासाठी शिक्षण प्रसार"

-शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha, Kolhapur

PADMABHUSHAN DR. VASANTRAODADA PATIL MAHAVIDYALAYA, TASGAON

(AFFILIATED TO SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR)

Department of Sociology

CERTIFICATE COURSE IN FUNDAMENTALS OF ANTHROPOLOGY

Academic Year: 2018-19

Dissemination of Education for Knowledge, Science and Culture"- Shikshanmaharshi Dr. Bapuji Salunkhe

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha, Kolhapur

PADMABHUSHANDR.VASANTRAODADAPATIL MAHAVIDYALAYA, TASGAON

(AFFILIATED TO SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR)

Department of Sociology

Certificate Course

in

Fundamentals Anthropology

To be implemented from December-2018

Dissemination of Education for Knowledge, Science and Culture'- Shikshanmaharshi Dr. Bapuji Salunkhe

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha, Kolhapur

PADMABHUSHANDR.VASANTRAODADAPATIL MAHAVIDYALAYA, TASGAON

(AFFILIATED TO SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR)

Department of Sociology

Date: 24th November, 2018

To,

Principal

Padmabhushan Dr. Vasantraodada Patil

Mahavidyalaya,Tasgaon

Subject:-Regarding Certificate Course in Fundamental Anthropology

Respected Sir,

With reference to the above iced subject we are going to start one month certificate course in Fundamentals Anthropology in second term. Consider the above request and oblong.

Thanking You

Approved

Yours Faithfully,

Mr.S.R.Ghogare

Enci: Proposal of the above course

Department of Sociology

Academic Year 2018-19

BOARD OF STUDY

The meeting of the members of BOS in certificate course in human right is held on 25th November, 2018 for the preparation of syllabus. The following members are present and prepared the syllabus of above course and submitted to college authority.

Name	Position	Signature
Mr. V.D. Kumbhar	Chairman	
Mr.S.R.Ghogare	Member	
Dr. Amol Sonawale	Member	
Dr. D.B Thorbole	Member	
Mr. S.S.Gavit	Member	

Mr.S.R.Ghogare
Coordinator

Mr. V.D. Kumbhar
Head of Department
H.O.D.
Department of Sociology
P.D.V.P. College, Tasgaon

Dr.R.R.Kumbhar
Principal
Principal
Padmabhushan Dr. Vasantraodada Patil
Mahavidyalaya, Tasgaon. (Sangli)

"ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार"
-शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha, Kolhapur Sanchlit,

PADMABHUSHAN DR. VASANTRAODADA PATIL MAHAVIDYALAYA

TASGAON, Dist. Sangli, Pin 416 312 ☎ **STD :** 02346-250 665, 250575 **FAX :** 02346-250575

(AFFILIATED TO SHIVAJI UNIVERSITY)

E-mail : san.pdvpm.tas@gmail.com **Website :** pdvpcollegetasgaon.com

Established Year - June 1962 ‖ P.B. No. 14 ‖ Jr.College No. J22-10-001 ‖ Sr. College Code No. SI/AC/4 X Jr. C-8

NAAC Reaccredited "B" Grade (2.76)

Shikshanmaharshi Dr. Bapuji Salunkhe B.A., B.T. Founder	Hon. Chandrakant (Dada) Patil B.Com. President	Prin. Abhaykumar Salunkhe M.A. Chairman	Prin. Mrs. Shubhangi M. Gawade M.Sc., B.Ed. Secretary	Dr. R. R. Kumbhar M.Sc., M.Phil. Ph.D. Principal

Ref. No.: PDVPMT/स्तमश

Date : 25/11/2018

To,
Dr. S. S. Gavit,
Assistant Professor,
Department of Geography,
P. D. V. P. College, Tasgaon

Subject: - Regarding Meeting of BOS for Syllabus Preparation.....

Respected Sir/Madam,

With reference to the above mentioned subject, you are appointed as Member of Board of Studies (BOS) of Certificate Course entitled **"Fundamentals Anthropology"** to be conducted by The Department of Sociology in our college during the academic year 2018-19.

The meeting of BOS is conveyed on 25st **November 2018** for the preparation of syllabus of Certificate course entitled **"Fundamentals Anthropology"** So; you are kindly requested to attend the meeting at 11:00 a.m. in IQAC Office of the college.

Thanking you,

(Dr. N. A. Kulkarni)
IQAC Director

Yours Faithfully,

(Dr. R. R. Kumbhar)
Principal
Padmabhushan Dr. Vasantraodada Patil Mahavidyalaya, Tasgaon. (Sangli)

"ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार"
-शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha, Kolhapur Sanchlit.

PADMABHUSHAN DR. VASANTRAODADA PATIL MAHAVIDYALAYA

TASGAON, Dist. Sangli, Pin 416 312 ☎ **STD** : 02346-250 665, 250575 **FAX** : 02346-250575

(AFFILIATED TO SHIVAJI UNIVERSITY)

E-mail : san.pdvpm.tas@gmail.com **Website** : pdvpcollegetasgaon.com

Established Year - June 1962 ‖ P.B. No. 14 ‖ Jr.College No. J22-10-001 ‖ Sr. College Code No. St/AC/4 X Jr.:C-8

NAAC Reaccredited "B++" Grade (2.76)

Shikshanmaharshi Dr. Bapuji Salunkhe B.A., B.T. Founder | Hon. Chandrakant (Dada) Patil B.Com. President | Prin. Abhaykumar Salunkhe M.A. Chairman | Prin. Mrs. Shubhangi M. Gawade M.Sc., B.Ed. Secretary | Dr. R. R. Kumbhar M.Sc., M.Phil. Ph.D. Principal

Ref. No.: PDVPMT/ ८७८

Date : 25/11/2018

To,
Mr.V.D.Kumbhar
Assistant Professor,
Department of Sociology,
P. D. V. P. College, Tasgaon

Subject: - Regarding Meeting of BOS for Syllabus Preparation…..

Respected Sir/Madam,

With reference to the above mentioned subject, you are appointed as Member of Board of Studies (BOS) of Certificate Course entitled **"Fundamentals Anthropology"** to be conducted by The Department of Sociology in our college during the academic year 2018-19.

The meeting of BOS is conveyed on 25st **November 2018** for the preparation of syllabus of Certificate course entitled **"Fundamentals Anthropology"** So; you are kindly requested to attend the meeting at 11:00 a.m. in IQAC Office of the college.

Thanking you,

(Dr. N. A. Kulkarni)
IQAC Director

Yours Faithfully,

(Dr. R. R. Kumbhar)
Principal
Padmabhushan Dr. Vasantraodada Patil
Mahavidyalaya, Tasgaon. (Sangli)

"ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार"
-शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha, Kolhapur Sanchlit

PADMABHUSHAN DR. VASANTRAODADA PATIL MAHAVIDYALAYA

TASGAON, Dist. Sangli, Pin 416 312 ☎ **STD : 02346-250 665, 250575 FAX : 02346-250575**

(AFFILIATED TO SHIVAJI UNIVERSITY)

E-mail : san.pdvpm.tas@gmail.com **Website** : pdvpcollegetasgaon.com

NAAC Reaccredited "B" Grade (2.76) ‖ Established Year - June 1962 ‖ P.B. No. 14 ‖ Jr.College No. J22-10-001 ‖ Sr. College Code No. SI/AC/4 X Jr.:C-8

Shikshanmaharshi Dr. Bapuji Salunkhe B.A., B.T. Founder | Hon. Chandrakant (Dada) Patil B.Com. President | Prin. Abhaykumar Salunkhe M.A. Chairman | Prin. Mrs. Shubhangi M. Gawade M.Sc., B.Ed. Secretary | Dr. R. R. Kumbhar M.Sc., M.Phil., Ph.D. Principal

Ref. No.: PDVPMT/ सम्रा

Date : 25/11/2018

To,
Mr.S.R.Ghogare,
Assistant Professor,
Department of Sociology,
P. D. V. P. College, Tasgaon

Subject: - Regarding Meeting of BOS for Syllabus Preparation…..

Respected Sir/Madam,

With reference to the above mentioned subject, you are appointed as Member of Board of Studies (BOS) of Certificate Course entitled **"Fundamentals Anthropology"** to be conducted by The Department of Sociology in our college during the academic year 2018-19.

The meeting of BOS is conveyed on 25st **November 2018** for the preparation of syllabus of Certificate course entitled **"Fundamentals Anthropology"** So; you are kindly requested to attend the meeting at 11:00 a.m. in IQAC Office of the college.

Thanking you,

(Dr. N. A. Kulkarni)
IQAC Director

Yours Faithfully,

(Dr. R. R. Kumbhar)
Principal
Padmabhushan Dr. Vasantraodada Patil
Mahavidyalaya, Tasgaon. (Sangli)

NAAC Reaccredited "B" Grade (2.76)

"ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार"
-शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha, Kolhapur Sanchlit.

PADMABHUSHAN DR. VASANTRAODADA PATIL MAHAVIDYALAYA

TASGAON, Dist. Sangli, Pin 416 312 ☎: **STD :** 02346-250 665, 250575 **FAX :** 02346-250575

(AFFILIATED TO SHIVAJI UNIVERSITY)

E-mail : san.pdvpm.tas@gmail.com **Website :** pdvpcollegetasgaon.com

Established Year - June 1962 || P.B. No. 14 || Jr.College No. J22-10-001 || Sr. College Code No. SI/ACH/X Jr.:C-8

Shikshanmaharshi Dr. Bapuji Salunkhe B.A., B.T. **Founder** | Hon. Chandrakant (Dada) Patil B.Com. **President** Minister Revenue Department Maharashtra State | Prin. Abhaykumar Salunkhe M.A. **Chairman** | Prin. Mrs. Shubhangi M. Gawade M.Sc., B.Ed. **Secretary** | Dr. R. R. Kumbhar M.Sc., M.Phil. Ph.D. **Principal**

Ref. No.: PDVPMT/ समरा

Date : 25/11/2018

To,
Dr.Amol Sonawale
Assistant Professor,
Department of Commerce,
P. D. V. P. College, Tasgaon

Subject: - Regarding Meeting of BOS for Syllabus Preparation…..

Respected Sir/Madam,

With reference to the above mentioned subject, you are appointed as Member of Board of Studies (BOS) of Certificate Course entitled **"Fundamentals Anthropology"** to be conducted by The Department of Sociology in our college during the academic year 2018-19.

The meeting of BOS is conveyed on 25st **November 2018** for the preparation of syllabus of Certificate course entitled **"Fundamentals Anthropology"** So; you are kindly requested to attend the meeting at 11:00 a.m. in IQAC Office of the college.

Thanking you,

(Dr. N. A. Kulkarni)
IQAC Director

Yours Faithfully,

(Dr. R. R. Kumbhar)
Principal
Padmabhushan Dr. Vasantraodada Patil
Mahavidyalaya, Tasgaon. (Sangli)

"ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार"
-शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे
Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha, Kolhapur Sanchlit.
PADMABHUSHAN DR. VASANTRAODADA PATIL MAHAVIDYALAYA
TASGAON, Dist. Sangli, Pin 416 312 ☎: **STD : 02346-250 665, 250575 FAX : 02346-250575**
(AFFILIATED TO SHIVAJI UNIVERSITY)
E-mail : san.pdvpm.tas@gmail.com **Website** : pdvpcollegetasgaon.com
Established Year - June 1962 ‖ P.B. No. 14 ‖ Jr.College No. J22-10-001 ‖ Sr. College Code No. SI/AC/4 X Jr.:C-8
NAAC Reaccredited "B" Grade (2.76)

Shikshanmaharshi Dr. Bapuji Salunkhe B.A., B.T. Founder | Hon. Chandrakant (Dada) Patil B.Com President | Prin. Abhaykumar Salunkhe M.A. Chairman | Prin. Mrs. Shubhangi M. Gawade M.Sc., B.Ed. Secretary | Dr. R. R. Kumbhar M.Sc., M.Phil., Ph.D. Principal

Ref. No.: PDVPMT/ तम्पृ

Date : 25/11/2018

To,
Dr. D. B. Thorbole,
Assistant Professor,
Department of English,
P. D. V. P. College, Tasgaon

Subject: - Regarding Meeting of BOS for Syllabus Preparation.....

Respected Sir/Madam,

With reference to the above mentioned subject, you are appointed as Member of Board of Studies (BOS) of Certificate Course entitled **"Fundamentals Anthropology"** to be conducted by The Department of Sociology in our college during the academic year 2018-19.

The meeting of BOS is conveyed on 25st **November 2018** for the preparation of syllabus of Certificate course entitled **"Fundamentals Anthropology"** So; you are kindly requested to attend the meeting at 11:00 a.m. in IQAC Office of the college.

Thanking you,

(Dr. N. A. Kulkarni)
IQAC Director

Yours Faithfully,

(Dr. R. R. Kumbhar)
Principal
Padmabhushan Dr. Vasantraodada Patil
Mahavidyalaya, Tasgaon. (Sangli)

PREAMBLE:

Fundamental Anthropology needs an integration of all areas of knowledge. It needs Multi-disciplinary approach towards the tribal development ideology. Our college is committed to empower the youth for tribal development by catering to the needs of the tribal development. It will integrate all local institutions, industries and organizations in the vicinity for the universal coordination of knowledge for overall tribal Development.

LEARNING OUTCOMES:

After the completion of the course, the students will be able to develop basic Understanding of Tribal Development to develop skill of small scale Tribal development.

GENERAL OBJECTIVES OF THE CERTIFICATE COURSE:

1. Critically understand the social system, ideologies, methodologies, and tribal Development in various settings, along with values, ethical principles, and Evidence-based practices of tribal development.

2. To strengthen the theoretical understanding, expand knowledge-base, inculcate relevant values, attitudes and skills required for tribal development through the theory and practical component of the Academic Programmer.

3. Employ participatory, action and evidence-based practices in the field settings.

4. To acquire skills to work in tribal community, State and Central Government Departments, tribal development sponsored research and action – oriented projects undertaken by National and International Agencies.

DURATION

1. The Certificate Course shall be a under Graduate

2. The duration of Certificate Course shall be of 30 days.

PATTERN:

The pattern of examination will be Semester.

ADMISSION PROCESS:

Admission process of the course is through the compulsory B. A III conducted by the College. The syllabi for the Certificate Course shall consist of the following areas.

Section A –

The subject knowledge consisting of tribal community

General Knowledge for 20 marks. (Multiple Choice Questions i.e. MCQs)

Section B –

Long answer two questions 40 marks

Section C –

Write notes two questions 20 marks

Section D -

Field visit/project 20 marks

ELIGIBILITY:

1. Candidates who have passed any HSC [10+2] of any statutory Board recognized Equivalent thereto must have obtained minimum aggregate 50 per cent marks (For reserved categories minimum 45 per cent marks).

MEDIUM OF INSTRUCTION:

The medium of instruction shall be in Marathi and English.

STANDARD OF PASSING:

To pass, 40% marks in theory paper.

EVALUATION SYSTEM: 100 Marks

All the students will be continuously evaluated by,

a. Final examination (One Theory paper) 80 Marks
b. field visit/project 20marks

Evaluation System:

Marks 100: 80 (External) + 20 (Internal)

Total Hours of Teaching: 60

Syllabus Contents:

WEEK	TOPIC	SUB TOPIC
1	Field of Anthropology	1.Anthropoloy: Meaning and Nature 2.Branches of Anthropology: Physical cultural & Applied
2	Tribal Society in India	1.Geographical Distribution of Indian tribal 2.Racial Classification of Indian tribal 3.Linguistic Classification of Indian tribal's
3	Tribal Social Life	1.Marriage 2.Family 3.Clan
4	Tribal Religion	1.Beliefs and practices 2.Magic:Nature and Types 3.Shaman and Priests
5	Field Visit / Project and Exam	TISS/MSW

REFERENCE BOOKS:

1) Vidyarthi L.P. Tribal Culture of India, Concept Publishers, New Delhi, 1976.

2) E.E. Evans Pritchard Social Anthropology and Other Essays, The free Press, New York.

3) Mujumdar D.N. and Madam T.N: An Introduction to Social Anthropology, Asia Publishing House, Bombay, 1973.

4) K. S. Tribal Situation in India, Indian Institute of Advanced Study, Shimla, 1972.

6) S.L. Doshi & P. C.Jain Social Anthropology Rawat Publication, 2001.

7) Mane Laxman ,Vimuktayan ,Yashvantrav chavan prtishthan,Satara 1994(Marathi)

8) Pawar Deepak,Pardhi Samajache Antrang, Shree Sainath Prakashan,Nagapur.2014(Marathi)

10) Chavan Ramnath,Bhatakya vimukantanchi Jatpanchayat,Deshmukh ani company Pune.2006 (Marathi)

Journals:

i) Hakara

ii) Social Change (New Delhi)

iii) Man in India (Ranchi)

iv) Tribal research bulletin (Marathi and English) Tribal Research Institute Pune.

v) Human Ecology: Journal of man environmental relationship Kamlaraj,Enterprises Delhi.

vi) Ritzer George Sociological Theory, Tata McGraw Hill, 1996 Morrison, Ken Marx, Durkheim, Weber

vii) Formation of Modern Social Thoughts, Sage London 1995.

Certificate Course in
Fundamentals Anthropology

TIME TABLES

DEPARTMENT OF SOCIOLOGY

Sr. No.	Room No.	Time	Monday	Tuesday	Friday	Saturday
1	25	1:30pm To 2:30pm	Human Right (SRG)	Human Right (VDK)	Human Right (SRG)	Human Right (VDK)

SRG:Mr. S. R. Ghogare
VDK:Mr.V. D. Kumbhar

Mr. S. R. Ghogare
Coordinator

Mr.V. D. Kumbhar
Head of Department
H.O.D.
Department of Sociology
P.D.V.P. College, Tasgaon

Dr.R.R.Kumbhar
Principal
Principal
Padmabhushan Dr. Vasantraodada Patil
Mahavidyalaya, Tasgaon. (Sangli)

Sociology 2018-19 - Certificate Course Enrolled List of students.

B. A. III

Roll No.	Gender	Student Name	Sing.
3710	SHRI	CHANDANSHIVE SUMIT SANJAY	C.S.S
3711	SHRI	CHAVAN VAIBHAV VIJAY	[illegible]
3712	MISS	DESAI NUTAN DILIP	DND
3713	SHRI	DEVKULE RAKESH BALKRUSHAN	DRB
3714	MISS	GURAV SONAM BHAGWAT	GSB
3715	MISS	JADHAV PRIYANKA ASHOK	[illegible]
3716	MISS	KARANDE NIKITA RAJENDRA	[illegible]
3717	MISS	KUMBHAR NIKITA SANJAY	N.S.K.
3718	SHRI	LAVAND VIVEK VITTHAL	VL
3719	SHRI	LONDHE SHUBHAM SANJAY	S.S.L
3720	MISS	MADANE UMA APPASO	[illegible]
3721	MISS	MALI POOJA MAHADEV	[illegible]
3722	MISS	MALI SNEHAL SANJAY	[illegible]
3724	MISS	MANE NEHA DADASO	[illegible]
3725	SHRI	MEHATAR SHEKHAR RAJENDRA	SRM
3726	MISS	MOHITE POOJA NIVAS	P.N.M.
3727	MISS	MOHITE PRAJAKTA BALASO	[illegible]
3728	MISS	MULE VAISHNAVI RAJENDRA	V.V.M
3729	MISS	MULIK KOMAL TANAJI	K.T. Mulik
3730	MISS	NAITAM ASHWINI PANDURANG	A.P.N
3731	SHRI	OMBASE KIRAN SHANKAR	K.S.Obse
3732	MISS	PATIL PRAJACTA PRAKASH	P.P.P.
3733	MISS	PATIL YOGITA YUVRAJ	[illegible]
3734	MISS	RANKHAMBESHWETAAPPASAHEB	[illegible]
3736	MISS	SADAKALE POOJA TUKARAM	P.T.S
3737	SHRI	SADAKALE PRAVIN LAXMAN	P.L.S
3738	MISS	SADAKALE RINA BAPURAO	R.B.S
3739	SHRI	SADAKALE ROHIT RAMCHANDRA	RRS
3740	MISS	SALUNKHE RESHMA SAMADHAN	SRS
3741	MISS	SHENDAGE ANTIKA SURESH	[illegible]
3742	SHRI	SHINDE PANDURANG DILIP	[illegible]
3805	SHRI	BHAGAT SARANG SHRIKRUSHNA	[illegible]
3806	MISS	CHAVAN POONAM BALASAHEB	[illegible]
3807	MISS	KADAM NIKITA ANIL	N.K. Kadam
3808	SHRI	PAWAR LALASO SHANKAR	N.A.K
3809	SHRI	SHAIKH MUDATSSAR ASIF	L.S.Pawar
3810	SHRI	SHIROTE SAMMED RAVSAHEB	M.A.S S.R.S

B. A. II

3061	SHRI	Gore Swapnil Dadaso	[illegible]
3062	SHRI	Hate Omkar Krishnat	[illegible]
3063	SHRI	Hate Rohan Satish	RSHate
3064	SHRI	Honmane Mukesh Jagannath	M.J.H
3065	SHRI	Honmane Prashant Bajirao	PBH
3066	SHRI	Jadhav Anil Prabhu	APJ
3067	MISS	Jadhav Anuja Anil	A.A.J

RHS

3068	MISS	Jadhav Komal Dagadu	K.D. Jadhav
3069	SHRI	Jadhav Manoj Machindra	J M Machindra
3070	MISS	Jadhav Pooja Jayram	P J Jadhav
3071	SHRI	Jadhav Pradip Shankar	P.S.J
3072	SHRI	Jadhav Prashant Balaso	PBJ
3073	MISS	Jadhav Priyanka Balaso	PBJ
3074	SHRI	Jadhav Sumit Dattatray	JSD
3075	SHRI	Jadhav Sushant Sanjay	SJJ
3076	MISS	Jadhav Varshali Gulab	[illegible]
3077	SHRI	Jadhav Vikas Tanaji	JVT
3078	MISS	Jamadade Radhika Jotiram	Rjamdade
3079	MISS	Jamadade Sonali Arvind	[illegible]
3080	MISS	Jamadade Sonali Subhash	[illegible]
3081	SHRI	Jamadade Sourabh Shankar	S.S.J
3082	SHRI	Jamadade swapnil Tukaram	JST
3083	MISS	Jamdade Pratibha Popat	RPJ
3084	SHRI	Jangam Akshay Bhanudas	AB Jangam
3085	MISS	Jarandikar Sarika Dayanand	SDJ
3086	SHRI	Javale Sachin Manohar	SMJavale
3087	MISS	Kadam Sonali Shankar	Kadam
3088	SHRI	Kadam Vishwas Jagannath	
3089	SHRI	Kalbage Tukaram Jalindar	T.J. Kalbage
3090	SHRI	Kambale Jaydeep Manik	MJK
3091	SHRI	Kamble Aniket Dhanaji	ADkamble
3092	SHRI	Kamble Darshan Prabhakar	PDK
3093	SHRI	Kamble Nikhil Balaso	NBkamble
3094	SHRI	Kamble Prashant Ghanasham	P.G.K
3095	MISS	Kamble Pratiksha Sandesh	P.S.K
3096	MISS	Kamble Rani Arvind	Kamble
3097	MISS	Kamble Shweta Dipak	S D Kamble
3098	MISS	Kamble Snehal Harichandra	SHK
3099	MISS	Kamble Sonali Laxman	S.L.K.
3100	SHRI	Kamble Vaibhav Bhimrao	VBK
3101	MISS	Kare Swapnali Suresh	KSS
3102	SHRI	Katare Milind Sanjay	MSKatare
3103	SHRI	Kharade Rohit Anil	Kharade
3104	SHRI	Kharade Sandesh Sambhaji	S.S.Kharade
3105	SHRI	Kharade Satyam Sanjay	S.S.K
3106	MISS	Kharat Swapnali Sampatrao	KSS

3107	MISS	Kharmate Pooja Shashikant	K.P.S
3108	SHRI	Khot Hanmant Balasaheb	Khb.
3109	SHRI	Koli Aditya Anil	KAA
3110	MISS	Koli Nikita Vasudev	[illegible]
3111	MISS	Koli Saujanya Sambhaji	KSS
3112	SHRI	Koli Shrikant Chandrakant	KSC
3113	SHRI	Koligudde Ashwinkumar Rajendra	ARK.
3114	SHRI	Kulkarani Rajendra Hanmant	RHK
3115	SHRI	Kumare Ganesh Shalik	KGS
3116	MISS	Kunure Jyoti Sadashiv	KJS
3117	SHRI	Lashkarwale Sahad Jahangir	[illegible]
3118	MISS	Londhe Pratima Dilip	PDL
3119	SHRI	Londhe Rohit Bhaskar	RBL
3120	SHRI	Lugade Vijaykumar Mahadev	V.M.L
3121	SHRI	Madane Akash Sanjay	A.S madane
3122	MISS	Madane Amruta Kisan	A.M.madne
3123	SHRI	Magdum Kishor Dattatray	KDMagdum
3124	SHRI	Mahajan Siddharth Shivnath	S.S.M
3125	SHRI	Mali Dhananjay Sanjay	Mali
3126	SHRI	Mali Omkar Prakash	O.P.M
3127	SHRI	Mali Rohit Mahadev	R.M.mali
3128	SHRI	Mali Shubham Chandrakant	S.C mali
3129	MISS	Mali Shubhangi Ashok	SAM
3130	MISS	Mandle Rohini Bhimrao	RBMandle
3131	MISS	Mane Akshada Muralidhar	Mane
3132	MISS	Mane Bina Baban	MB
3133	MISS	Mane Komal Shashikant	KSM
3134	SHRI	Mane Pavan Vishnu	P.V.M
3135	MISS	Mane Pooja Arun	PAM
3136	SHRI	Mane Rahul Damodar	R.D.mane
3137	MISS	Mane Rutuja Shivaji	R.S.M
3138	SHRI	Mane Sagar Maruti	Mane
3139	MISS	Mane Shivani Kisan	M.S.Kisan
3140	MISS	Mane Snehal Chnadrashekhar	[illegible]
3331	SHRI	Mane Kiran Sanjay	K.S.mane
3332	SHRI	Mali Sandeep Dhananjay	Mali
3333	MISS	Mane Komal Adhikrao	K.A.M
3334	MISS	Yadav Mayuri Arvind	M.A.Y
3335	SHRI	Kharade Swapnil Sambhaji	S.S.K

Gender

Sr. No.	Gender	Number	Percentage
1	Male	62	51.66%
2	Female	58	48.33%
	Total	120	100%

H.O.D.
Department of Sociology
P.D.V.P. College, Tasgaon

"Dissemination of Education for Knowledge, Science and Culture"

- Shikshanmaharshi Dr. Bapuji Salunkhe

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha, Kolhapur

Padmabhushan Dr.Vasantraodada Patil Mahavidyalaya, Tasgaon

DEPARTMENT OF SOCIOLOGY

Academic Year 2018-19

Certificate Course in Fundamental Anthropology

Attendance

Month December-2018

Roll No.	Student Name	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
3710	CHANDANSHIVE SUMIT SANJAY	P		A	P	A	P	P	A		P	A	P	A	P	P		P	P	P	P	P	P		P		P	P	P	P		P
3711	CHAVAN VAIBHAV VIJAY	P		P	P	P	P	P	A		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P		P	P	P	P		P
3712	DESAI NUTAN DILIP	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P		P	P	P	P		P
3713	DEVKULE RAKESH BALKRUSHAN	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P		P	P	P	P		P
3714	GURAV SONAM BHAGWAT	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P		P	P	P	P		P
3715	JADHAV PRIYANKA ASHOK	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P		P	P	P	P		P
3716	KARANDE NIKITA RAJENDRA	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P		P	P	P	P		P
3717	KUMBHAR NIKITA SANJAY	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P		P	P	P	P		P
3718	LAVAND VIVEK VITTHAL	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P		P	P	P	P		P
3719	LONDHE SHUBHAM SANJAY	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P		P	P	P	P		P
3720	MADANE UMA APPASO	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P		P	P	P	P		P
3721	MALI POOJA MAHADEV	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	A		P		P	P	P	P		P
3722	MALI SNEHAL SANJAY	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	A	P		P		P	P	P	P		P
3724	MANE NEHA DADASO	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P		P	P	P	P		P
3725	MEHATAR SHEKHAR RAJENDRA	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P		P	P	P	P		P
3726	MOHITE POOJA NIVAS	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P		P	P	P	P		P
3727	MOHITE PRAJAKTA BALASO	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P		P	P	P	P		P
3728	MULE VAISHNAVI RAJENDRA	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P		P	P	P	P		P
3729	MULIK KOMAL TANAJI	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P		P	P	P	P		P
3730	NAITAM ASHWINI PANDURANG	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P		P	P	P	P		P
3731	OMBASE KIRAN SHANKAR	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P		P	P	P	P		P
3732	PATIL PRAJACTA PRAKASH	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P		P	P	P	P		P
3733	PATIL YOGITA YUVRAJ	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P		P	P	P	P		P
3734	RANKHAMBESHWETAAPPASAHEB	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P		P	P	P	P		P
3736	SADAKALE POOJA TUKARAM	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P		P	P	A	P		P
3737	SADAKALE PRAVIN LAXMAN	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	A	P	P		P		P	P	P	A		P
3738	SADAKALE RINA BAPURAO	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		A	P	P	P	P	P		P		P	P	P	P		P
3739	SADAKALE ROHIT RAMCHANDRA	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	A	P	P		P		P	P	P	P		P
3740	SALUNKHE RESHMA SAMADHAN	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	A	P	A		P	P	P	P	A	P		P		P	P	P	P		P
3741	SHENDAGE ANTIKA SURESH	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	A	P	A		P	P	P	P	A	A		P		P	P	A	P		P
3742	SHINDE PANDURANG DILIP	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	A	P	A		P	P	P	A	P	P		P		P	P	P	P		P
3805	BHAGAT SARANG SHRIKRUSHNA	P		P	P	A	P	P	A		P	P	P	A	P	P		P	P	P	A	P	P		P		P	P	A	P		P
3806	CHAVAN POONAM BALASAHEB	P		P	P	P	A	P	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P		P	P	P	P		P
3807	KADAM NIKITA ANIL	P		P	P	P	P	P	A		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P		A	P	P	P		P
3808	PAWAR LALASO SHANKAR	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	A		P		P	P	P	P		P
3809	SHAIKH MUDATSSAR ASIF	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		A	P	P	P	P	P		P		P	P	P	P		P
3810	SHIROTE SAMMED RAVSAHEB	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		A	P	P	P	P	P		P		P	P	P	A		P
3061	Gore Swapnil Dadaso	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P		P	A	P	P		P
3062	Hate Omkar Krishnat	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P		A	P	P	P		P
3063	Hate Rohan Satish	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P		P	P	P	P		P
3064	Honmane Mukesh Jagannath	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P		P	P	P	A		P
3065	Honmane Prashant Bajirao	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P		P	P	P	P		P
3066	Jadhav Anil Prabhu	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P		P	P	P	P		P
3067	Jadhav Anuja Anil	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P		P	P	P	P		P
3068	Jadhav Komal Dagadu	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	A	P		P		P	P	P	P		P
3069	Jadhav Manoj Machindra	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P		P	P	P	P		P
3070	Jadhav Pooja Jayram	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P		P	P	P	P		P
3071	Jadhav Pradip Shankar	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P		P	P	P	P		P
3072	Jadhav Prashant Balaso	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P		P	P	P	P		P
3073	Jadhav Priyanka Balaso	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P		P	P	P	P		P
3074	Jadhav Sumit Dattatray	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P		P	P	P	P		P
3075	Jadhav Sushant Sanjay	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P		P	P	P	P		P
3076	Jadhav Varshali Gulab	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P		P	P	P	P		P
3077	Jadhav Vikas Tanaji	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P		P	P	P	P		P
3078	Jamadade Radhika Jotiram	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P	P	P	P	P	P		P		P	P	A	P		P

3079	Jamadade Sonali Arvind
3080	Jamadade Sonali Subhash
3081	Jamadade Sourabh Shankar
3082	Jamadade swapnil Tukaram
3083	Jamdade Pratibha Popat
3084	Jangam Akshay Bhamadas
3085	Jarandikar Sarika Dayanand
3086	Javale Sachin Manohar
3087	Kadam Sonali Shankar
3088	Kadam Vishwas Jagannath
3089	Kalbage Tukaram Jalindar
3090	Kambale Jaydeep Manik
3091	Kamble Aniket Dhanaji
3092	Kamble Darshan Prabhakar
3093	Kamble Nikhil Balaso
3094	Kamble Prashant Ghanasham
3095	Kamble Pratiksha Sandesh
3096	Kamble Rani Arvind
3097	Kamble Shweta Dipak
3098	Kamble Snehal Harichandra
3099	Kamble Sonali Laxman
3100	Kamble Vaibhav Bhimrao
3101	Kare Swapnali Suresh
3102	Katare Milind Sanjay
3103	Kharade Rohit Anil
3104	Kharade Sandesh Sambhaji
3105	Kharade Satyam Sanjay
3106	Kharat Swapnali Sampatrao
3107	Kharmate Pooja Shashikant
3108	Khot Hanmant Balasaheb
3109	Koli Aditya Anil
3110	Koli Nikita Vasudev
3111	Koli Saujanya Sambhaji
3112	Koli Shrikant Chandrakant
3113	Koligadde Ashwinkumar Rajendra
3114	Kulkarani Rajendra Hanmant
3115	Kumare Ganesh Shalik
3116	Kumare Jyoti Sadashiv
3117	Lashkarwale Sahad Jahangir
3118	Londhe Pratima Dilip
3119	Londhe Rohit Bhaskar
3120	Lugade Vijaykumar Mahadev
3121	Madane Akash Sanjay
3122	Madane Amruta Kisan
3123	Magdum Kishor Dattatray
3124	Mahajan Siddharth Shivnath
3125	Mali Dhananjay Sanjay
3126	Mali Omkar Prakash
3127	Mali Rohit Mahadev
3128	Mali Shubham Chandrakant
3129	Mali Shubhangi Ashok
3130	Mandle Rohini Bhimrao
3131	Mane Akshada Muralidhar
3132	Mane Bina Baban
3133	Mane Komal Shashikant
3134	Mane Pavan Vishnu
3135	Mane Pooja Arun
3136	Mane Rahul Damodar
3137	Mane Rutuja Shivaji
3138	Mane Sagar Maruti
3139	Mane Shivani Kisan
3140	Mane Snehal Chnadrashekhar
3331	Mane Kiran Sanjay
3332	Mali Sandeep Dhananjay
3333	Mane Komal Adhikrao
3334	Yadav Mayuri Arvind
3335	Kharade Swapnil Sambhaji

S. R. Ghogare

H.O.D.
Department of Sociology
?.D.V.P. College, Tasgaon

NOTICE

28th Jane. 2019

All the students are informed that the Certificate Course in Fundamentals of Anthropology Examination will be held on January 5, 2019 from 11: 00 to12: 30pm. However, everyone should be present on time.

Shri S.R.Ghogare
Coordinator

Shri.V.D.Kumbhar
Coordinator
H.O.D.
Department of Sociology
P.D.V.P. College, Tasgaon

Scanned with CamScanner

"ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यासाठी शिक्षण प्रसार"

-शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

श्री स्वामी विवेकानंद शिक्षण संस्था कोल्हापूर द्वारा संचलित

पद्मभूषण डॉ. वसंतराव दादा पाटील महाविद्यालय तासगाव

जिल्हा सांगली

समाजशास्त्र विभाग (2018 -19)

मूलभूत मानववंशशास्त्र

वेळ: 10:00ते12:00 **दिनांक:- 05/02/2019**

विद्यार्थ्यांचे नाव: **रोल नंबर:**

विद्यार्थ्यांची सही: **एकुण गुण: 80**

सूचना: सर्व प्रश्न सोडणे आवश्यक आहे.

1. दहा पैकी दहा सोडणे आवश्यक आहे.
2. चार प्रश्नांपैकी दोन प्रश्न आवश्यक
3. प्रश्नांपैकी दोन प्रश्न आवश्यक

1) खालील दिलेल्या पर्यायातून रिकाम्या जागी योग्य पर्याय निवडा (गुण - 20)

1) विकास वादाचा सिद्धांत------ यांनी मांडला

अ) चार्लस डार्विन ब) विल्फ्रेड पॅरेटो क) मॅक्स वेबर ड) रेडक्लिफ ब्राऊन

2) Anthropology हा शब्द ----भाषेतून निर्माण झाला

अ) रोमन ब) ग्रीक क) समाजशास्त्र विश्वकोश ड) आदिवासी विकास विभाग

3) --------यांनी सामाजिक मानवशास्त्र ही मानवी समाजाचा तुलनात्मक अभ्यास होईल असे म्हटले

अ)चार्लस डार्विन ब) विल्फ्रेड पॅरेटो क) मॅक्स वेबर ड) रेडक्लिफ ब्राऊन

4) खालीलपैकी हे आदिवासी समाजाचे वैशिष्ट्य नाही

अ) आधुनिकीकरण ब) औद्योगिकीकरण क) ऊर्ध्वगामी ड) गतिशीलतेला

5) 2011 च्या जनगणनेनुसार भारतातील आदिवासी समुदायाचे प्रमाण किती ------- आहे

अ)6% ब) 7% क) 8% ड) 9%

6) क्रय विवाह प्रकार समुदाय------ आढळतो

अ) ग्रामीण ब शहरी क) औद्योगिक ड) आदिवासी

7) युवागृहे आदिवासी समुदायात आढळतात

अ)ग्रामीण ब) शहरी क) औद्योगिक ड) आदिवासी

8) अभ्रात बहुपती विवाह -------------विवाह प्रकारात येतो

अ)एकपती ब) बहुपती क) अनुलोम ड) प्रतिलोम

9) ----------यांच्यामते मानवशास्त्र हे मानवविषयक विज्ञान आहे.

अ)टी.के.पेनेजिन ब) विल्फ्रेड पॅरेटो क) मॅक्स वेबर ड) रेडक्लिफ ब्राऊन

/

Date 05.11 2019
Page No.

नाव :- सोनम भागवत यादव
रोल नं :- 3714

74/80

प्र.1.

① विकासवादाचा सिद्धांत चार्लस डार्विन यांनी मांडला.

② Anthropology हा शब्द ग्रीक भाषेतून निर्माण झाला.

③ यांनी सामाजिक मानवशास्त्र हे मानवी समाजाचा तुलनात्मक अभ्यास होय असे म्हटले आहे.

④ खालीलपैकी गतिशीलता हे आदिवासी समाजाचे वैशिष्ट्ये आहे.

⑤ 2011 च्या जनगणनेनुसार भारतीय आदिवासी समुदायाचे प्रमाण 8% आहे.

⑥ प्रजनन करणारे कुटुंब निर्माण करणारा समाजसंमत मार्ग म्हणजे विवाह अशी व्याख्या कोणी केली.
गिलीन व गिलिन

⑦ क्रय विवाह प्रकार आदिवासी समुदायात आढळतो.

Scanned with CamScanner

व गिलीन केली.

vii]

क्रय विवाह प्रकार आदिवासी समूहात आढळतो.

viii]

मुखवटे आदिवासी समूहात आढळतात.

IX]

अशा बहुपती विवाह बहुपती विवाह प्रकारात येतो

x]

टी. के. पेन्नीमिन यांच्या मते मानवशास्त्र हे मानवविषयक विज्ञान आहे.

Q.1 20

प्र.1]

① मानवप्राणी इतर प्राण्यापेक्षा वेगळेपणाने युक्त आहे. अनेक वैशिष्ट्ये व विविधता ही वैशिष्ट्ये ठेवूनच मानव प्राणाने आपले जीवन साकार केले आहे. मानवशास्त्र हे मानवाच्या सर्व अंगानी अभ्यास करणारे शास्त्र आहे. मानवशास्त्राच्या अभ्यासावर स्थळ. काळ, मानुसकीचे बंधन नाही मानवशास्त्राच्या अनेक शाखा आहेत. त्यांचा विचार आपण पुढे करणार आहोत ज्या मानवप्राणाने आपले सामाजीक जीवन साकार केले आहे. त्या मानवाच्या मानवशास्त्राच्या एक महत्वपूर्ण शाखेकडून अभ्यास होतो आणि ती शाखा म्हणजे सामाजिक मानव शास्त्र होय. या शाखेकडून मानवशास्त्राच्या कोणत्या ही शाखेकडे मानवसमाजातील कोणत्याही काळातील स्थळावरील व सांस्कृतीक दृष्टीने कोणत्याही अवस्थेतील मानवाचा अभ्यास होतो. प्रामुख्याने सामाजिक मानवशास्त्रात आदिम समाजाचा अभ्यास होतो. त्यांचे सामाजिक जीवन त्यातील संस्था संघटना व बदलते सामाजिक जीवन. शहरीकरण. औद्योगिकीकरण यांचा महत्वपूर्ण अभ्यास सामाजिक मानवशास्त्राकडून होतो.

मानवशास्त्राची व्याख्या :-

1) टी.के. पेन्नेमिन यांच्या मते :-

मानवशास्त्र हे मानवविषयक विज्ञान आहे.

② ए. एल. क्रोबन :-

यांनी मानवशास्त्र हे मानवाचे स्वरूप व त्यांचे वर्तन या विषयाचे विज्ञान होय.

Scanned with CamScanner

मानवशास्त्राची स्वरूपात्मक वैशिष्ट्ये

तसे पाहता मानवाचा अभ्यास सामाजिक शास्त्र व काही नैसर्गिक शास्त्र यातूनही केली जातो. पण मानवशास्त्रात मानवाचा ज्या प्रकारे अभ्यास केला जातो त्या वरून मानवाचे स्वरूप लक्षात येते.

(1) व्यापक व्याप्ती :-

मानवशास्त्राचा व्याख्या करताना हर विट्सने मानवशास्त्राचे 'मानव व्याच्या कृती' हा मानवशास्त्राचा अभ्यास विषय अत्यंत व्यापक आहे हे स्पष्ट सांगितले आहे. पण मानवाचा अभ्यास करणारी सामाजिक प्राणी म्हणून तसेच जीवशास्त्र, शरीररचना शास्त्र, शरीरशास्त्र वैद्यकशास्त्राच्या विविध शाखा वगैरे मानवाचा जीव अभ्यास प्राणी म्हणून अभ्यास करतात. पण मानवशास्त्रात या सामाजिक शास्त्राचा व नैसर्गिक शास्त्राचा अभ्यास व तो व्यापक दृष्टीकोनातून केला जातो. मानव व कृती मग कोणत्याही असोत.

(2) तुलनात्मक अभ्यासावर भर :-

मानवाचा सजीव व सामाजिक प्राणी म्हणून अभ्यास करताना मानवशास्त्रात तुलनात्मक अभ्यासपद्धतीवर भर दिला जातो. मानवाचे शरीर व प्राण्यांचे शरीर यातील भिन्नता स्पष्ट करण्यासाठी प्राण्यांचा विकास केला. याचे अध्ययन इतर प्राण्यां तुलनेने केले जाते. मानवाची उत्पत्ती त्यांच्या विवि विकासांच्या अवस्था त्यात पडत गेलेला फरक इत्यादी अभ्यास करूनच मानवशास्त्रात मानवविषयाचे शरीर निष्कर्ष मांडले जातात इतर प्राण्यांच्या तुलनेनेच म पण हा कसा अन्याय म्हणजे एकमेव आहे हे कळून येते.

Scanned with CamScanner

म्हणून अभ्यास करतात. पण मानवशास्त्रात या सामाजिक शास्त्रांच्या व नैसर्गिक शास्त्रांच्या अभ्यास करताना तो व्याप दृष्टिकोनातून केला जातो. मानव व त्याच्या कृती मग कोणत्याही असोत. तसेच वर्तमान, भूतकाळ अशा कालातील असोत त्याचा अभ्यास मानवशास्त्रात केला जातो.

2] <u>तुलनात्मक</u> <u>अभ्यासावर</u> <u>भर</u> :-

मानवाच्या सजीव व सामाजिक प्राणी म्हणून अभ्यास करताना मानवशास्त्रात तुलनात्मक अभ्यासपद्धती वर भर दिला जातो. मानवाचे शरीर व इतर प्राण्यांचे शरीर यातील भिन्नता स्पष्ट करण्यासाठी मानवप्राण्याचा विकास कसा झाला याचे अध्ययन इतर प्राण्यांच्या तुलनेत केले जाते. मानवाची उत्पत्ती त्याच्या विविध विकासांच्या अवस्था, त्यात पडत गेलेला फरक इत्यादींचा तुलनात्मक अभ्यास मानवशास्त्रात केला जातो.

3] <u>आदिम</u> <u>समाजाच्या</u> <u>अभ्यासावर</u> <u>भर</u> :-

मानवशास्त्रात सर्व मानव अभ्यास हा मानवशास्त्राचा अभ्यास आहे पण प्रगत मानवसमाज व त्याच्या विविध अंगावर भर देऊन सखोल अभ्यास करणारी इतर म्हणजे नैसर्गिक व सामाजिक शास्त्रे विकसित झाली आहेत. आदिम समाज किंवा आदिवासी समाजाच्या अभ्यास करण्यावर मानवशास्त्रात भर दिला जातो. प्रगत समाज प्राप्त झालेली आजची ही एकाएकी प्राप्त झाली नाही. ते कधीकाळी आदिम समाजासारखा होता. त्यामुळे प्रगत समाजाच्या अध्ययनासाठी आदिम समाजाचा अभ्यास उपयुक्त ठरतो.

4] <u>मानवाच्या</u> <u>कृतीबाबत</u> <u>सामान्यीकरण</u> <u>करणारे</u> <u>शास्त्र</u> :-

मानवशास्त्रास मानव व त्याच्या कृतींचा अभ्यास करणारे शास्त्र म्हटले जाते. मानव त्याचे वर्तन व कृती याबाबत सामान्य नियम मांडण्याचा प्रयत्न मानवशास्त्रात करत असते. मानवाचा जो शारिरिक सांस्कृतिक विकास झाला आहे. त्यापाठीमागे कोणती तत्वे आहेत याबाबत सामान्य नियम मानवशास्त्रात प्रतिपादन करते.

Scanned with CamScanner

विचार मांडला आहे. सर्वात्मवादालाच आत्मवाद किंवा सजीव वाद असे ही म्हटले जाते.

सर्वात्मवादाचे परिक्षण :-

एडवर्ड टायलरने सर्वात्मवादाचा सिद्धांत मांडून धर्माची उत्पत्ती देण्याचा प्रयत्न केला आहे.

1) मॅरेटने टायलरने म्हणणे खोडून काढताना दाखवून दिले आहे की, कितीतरी आदिवासी आत्म्यापेक्षा वेगळी शक्ती मानत. त्यावर नितांत श्रद्धा ठेवतात.

2) शक्तिवाद :-

मॅक्स मुल्लर, प्रिअर्स, मॅरेट यासारख्या विचारवंतांनी शक्तिवादाची संकल्पना मांडली. शक्तिवादालाच मानवतावाद असे म्हटले जाते.

कितीतरी आदिवासींत असे मानले जाते की पृथ्वी सचेतन, अचेतन वस्तूंमध्ये अलौकिक, असाधारण शक्ती अस्तित्व असते. या शक्तीच्या अलौकिक व दिव्य सामर्थ्याबद्दल आदिवासींच्या मनात नितांत श्रद्धा असते. ही शक्ती निराकार आहे. अत्यंत सामर्थ्यशाली आहे.

3) निसर्गवाद :-

प्रसिद्ध जर्मन पंडीत मॅक्स मुल्लर याने निसर्ग पूजा ही धर्माची प्राथमिक अवस्था मानली आहे. निसर्गातील घटनांपाठीमागली कारणमीमांसा आदिवासींना माहित नसली तरी निसर्गावरच त्यांचे कल्याण- अकल्याण अवलंबून आहे. त्याची त्यांना सतत जाणीव असते. निसर्ग अनुकूल असेल तर पाऊस पडतो. पिके येतात. वृक्ष, नदी, सूर्य, चंद्र, पृथ्वी, पाऊस, वादळ इत्यादींना देव मानून त्यांची पूजा आदिवासी करू लागला आहे. आदिवासी यांची उपासना करतात. तर मुंडा सूर्याची पूजा करतात.

Date: / /
Page No.:

प्र.3)

कुटुंब हा प्रामुख्याने आप्तसंबंधीत म्हणजे आई-बाप व त्यांची मुले यांचा समूह असतो या बाबींवर भर देतो रॉबर्ट लोह म्हणतात. विवाहावर आधा- सामाजिक घटक म्हणजे कुटुंब होय. यात मातापिता व त्यांची मुले यांचा समावेश होतो. या आप्तसंबंधाची- एकत्र राहणे यास रॉबर्टमध्ये मानवशास्त्रज्ञांनी फारसे महत्त्व दिले नाही म्हणून त्यांनी mead आणि व्यक्तिमत्त्व या व्याख्येत कुटुंबाच्या व्याख्या करताना असे म्हटले आहे की

माता-पिता आणि मुले सम ती सर्व एकत्र राहत असो वा नसो यांचा समूह म्हणजे एकत्र कुटुंब होय. पण या समूहातील सदस्य विशेषतः माता-पित्याकडून अपत्यांच्या संगोपन व संवर्धनविषयी जबाबदाऱ्या पार पाडणे समाजाला अपेक्षित असते.

वैशिष्ट्ये

① वैवाहिक जीवनावर आधारित :-

कुटुंब हे सामान्यतः स्थायी स्वरूपाच्या वैवाहिक संबंधावर आधारलेली असतात. विवाहातून कुटुंब आकारला येतो केवळ स्त्री-पुरुषांच्या संबंधातून कुटुंब आकारला येत नाही.

② रक्तसंबंध :-

कुटुंबातील सर्वसदस्य म्हणजे आई-बाप मुले आई अगर वडिलांची आई, वडील त्यांचे भाऊ बहिण वगैरे परस्परांशी रक्तसंबंध असतात. सावत्र आई-बाप-बहिण-भाऊ दत्तक घेतलेली मुलगा-मुलगी यांच्याशी प्रत्यक्ष रक्त संबंध नसेल तर रक्तसंबंध असल्याचे मानले जाते.

Date: / /
Page No.:

③ अधिकतर आदिम समाजाच्या अभ्यासावर भर :-
तत्वत: मानवशास्त्रात सर्व मानवाचा अभ्यास हा मानवशास्त्राचा अभ्यासविषय आहे. पण प्रगत मानवसमाज व त्याच्या विविध अंगांवर भर देवून सखोल अभ्यास करणारी इतर म्हणजे नैसर्गिक व सामाजिक शास्त्रे विकसित झाली आहेत.
उदा. मानवाचा आर्थिक प्रश्न माणूस कसा सोडवतो या विषयाचे अर्थशास्त्र, मानवाच्या वर्तनाचा अभ्यास करणारे मानवशास्त्र वर्ग पण आदिम समाज किंवा आदिम समाजाचा अभ्यास करण्यावर मानवशास्त्रात अधिक भर दिला जातो. प्रगत समाजाला प्राप्त झालेली आजची स्थिती ही पूर्वी प्राप्त झालेली नाही तो काहीकाळी आदिम समाजासारखा असतो.

मानव व त्याच्या कृतीबाबत सामान्यीकरण करणारे शास्त्र :-
मानवशास्त्रात मानव व त्याच्या कृतीचा अभ्यास करणारे शास्त्र म्हटले जाते. त्याचे वर्तन व कृती याबाबत सामान्य नियम मांडण्याचा प्रयत्न मानवशास्त्र करत असतो. मानवाचा जो शारीरिक, सांस्कृतिक, विकास झाला आहे. त्या पाठीमागे कोणती तत्वे आहेत याबाबत सामान्य नियम मानवशास्त्र प्रतिपादन करते. ही तत्वे प्रतिपादन करण्याचा मार्ग पूर्णत: शास्त्रीय स्वरूपाचा असतो. प्रगत समाजाला प्राप्त झालेली आजची स्थिती ही एकाएकी प्राप्त झालेली नाही तो काहीकाळी आदिम समाजासारखा असतो.

19

Date: / /
Page No.:

(8) चुवान्हे आदिवासी समूहात आढळतात.

2

(9) अशात - बहुपती विवाह बहुपत्नी विवाह प्रकारात ये

2

(10) टि. के. पेन्नेसिन यांच्या मते मानवशास्त्र हे मानवविषयक विज्ञान आहे.

2

Q 1 18

मॅक्स मुल्लर, प्रिआर्स, मॅरेट यांसारख्या विचारवंतांनी शक्तिवादाची संकल्पना मांडली. शक्तिवादालाच मानाबोंगा वाद असे म्हटले जाते.

कितीतरी आदिवासींत असे मानले जाते की प्रत्येक सचेतन, अचेतन वस्तूंमध्ये अलौकिक, असाधारण शक्ती अस्तित्व असते. या शक्तीच्या अलौकिक व दिव्य सामर्थ्याबद्दल आदिवासींच्या मनात नितांत श्रद्धा असते. ही शक्ती निराकार आहे. अत्यंत सामर्थ्यशाली आहे. या अलौकिक शक्तीतील योग्य रीतीने आवाहन करून प्रसन्न करून घेतल्यास ती मानवाला अनेक कार्यात यश मिळवून देते. या शक्तीमुळे अनेक अवघड कार्ये मानवाला सहज पार पाडता येतात. सर्वात्मवाद हा बहुदेववादी आहे, तर शक्तिवाद हा एकदेववादी आहे. कारण यात एकाच शक्तीवर विश्वास ठेवला जातो. परंतु सर्वात्मवादावर आत्म्याचे अनेक प्रकार मानले गेल्याने तो बहुदेववादी मानला जातो. परंतु सर्वात्मवादावर श्रद्धा असणाऱ्या आदिवासींचे प्रमाण जास्त आहे. तर शक्तिवादाचे अस्तित्व शक्तिवादाचे अस्तित्व मोजक्याच आदिवासींत दिसते.

३] <u>निसर्गवाद</u> :-

प्रसिद्ध जर्मन पंडीत मॅक्स मुल्लर याने निसर्गपूजा ही धर्माची प्राथमिक अवस्था मानली आहे. निसर्गातील घटनांपाठीमागची कारणमीमांसा आदिवासींना माहित नसली तरी निसर्गावरच त्यांचे कल्याण-अकल्याण अवलंबून आहे. याची त्याला सतत जाणीव असते. निसर्ग अनुकूल असेल तर पाऊस पडतो, पिके येतात. वृक्ष, नदी, सूर्य, चंद्र, पृथ्वी, पाऊस, वादळ इत्यादींना देव मानून त्यांची पूजा आदिवासी करू लागले. गारो आदिवासी चंद्राची उपासना करतात. तर मुंडा सूर्याची पूजा करतात.

9

Q3 9+9 = 18

प्र 3 टिपा लिहा.

1] आदिवासी कुटुंबाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा?

उ:- कुटुंब हा प्रामुख्याने आप्त संबंधीतांचा म्हणजे आई-बाप व त्यांची मुले यांचा समूह असतो या बाबीवर भर देऊन रॉबर्ट लोई म्हणतात. विवाहावर आधारलेला सामाजिक घटक म्हणजे कुटुंब होय. यात माता पिता व त्यांची मुले यांचा समावेश होतो. या संबंधीतांनी एकत्र राहणे न राहणे यास इंग्लंडमधील मानवशास्त्रज्ञांनी फारसे महत्त्व दिलेले नाही म्हणूनच त्यांनी Notes & Queries on Anthropology या ख्यातनाम ग्रंथात कुटुंबाच्या व्याख्या करताना असे म्हटले आहे की,

माता पिता आणि मुले मग ती सर्व एकत्र राहत असो वा नसोत यांचा समूह म्हणजे कुटुंब होय. पण या समूहातील सदस्यांच्या विशेषतः माता पित्यांकडून अपत्यांच्या संगोपन व संवर्धनविषयक जबाबदाऱ्या पार पाडणे समाजाला अपेक्षित असते.

1] वैवाहिक संबंधावर आधारित :-

कुटुंब हे सामान्यतः स्थायी स्वरूपाची वैवाहिक संबंधावर आधारलेली असतात. विवाहातून कुटुंब आकाराला येते केवळ स्त्री-पुरुषांच्या लैंगिक संबंधातून कुटुंब आकाराला येत नाही.

2] रक्तसंबंध :-

कुटुंबातील समूह सदस्य म्हणजे आई-बाप, मुले आई अगर वडिलांची आई वडिल त्यांचे भाऊ बहिण वगैरे परस्परांशी रक्तसंबंध असतात. सावत्र आई-बाप, भाऊ-बहिण दत्तक घेतलेला मुलगा, मुलगी यांच्याशी प्रत्यक्ष रक्तसंबंध नसेल तरी रक्तसंबंध असल्याचे मानले जाते.

3] सामाईक निवासस्थान :-

कुटुंबात माता-पिता यांच्याप्रमाणे त्या दोघांच्या आप्तांशी देखील संबंध प्रस्थापित होतात. त्यामुळे कुटुंब हा विद्यपद्धतीस स्वरूपाचा समूह आहे. कुटुंबातील

Scanned with CamScanner

सर्व सदस्यांचे साधारणतः सामाईक निवासस्थान असते.

५] <u>वंशपरंपरा गणनापद्धती</u> :-

प्रत्येक कुटुंबाची वंशपरंपरा गणनापद व त्यानुसार मालमत्तेचा उत्तराधिकार निश्चित केलेला असतो ही वंशपरंपरा मातृसत्ताक कुटुंबात मातेकडून कन्येकडे व पितृसत्ताक कुटुंबात पित्याकडून मुलाकडे जाते.

६] <u>आर्थिक घटक</u> :-

कुटुंबातील सदस्यांचा उदरनिर्वाह व आर्थिक संरक्षण देणारा कुटुंब समाजातील महत्त्वाचा आर्थिक घटक आहे.

७] <u>सार्वत्रिकता</u> :-

समाज, मग तो अति प्राचीन असो व अर्वाचीन असो अत्यंत प्राथमिक अवस्थेत असलेला असो व अत्यंत पुढारलेला समजला जाणारा असो तेथे या ना त्या स्वरूपात कुटुंब आढळतेच म्हणजे कुटुंबाची सार्वत्रिकता हे त्याचे महत्त्वाचे वैशिष्ट्ये आहे.

८] <u>आकाराने लघु</u> :-

इतर अन्य कोणत्याही समुदायांपेक्षा कुटुंबाच्या आकारावर निसर्गानेच मर्यादा घातल्याने कुटुंब हा समूह आकाराने लघु असतो.

Scanned with CamScanner

2) आदिवासी समुदायातील धर्मसंस्थेचे स्वरूप स्पष्ट करा?

उ:- समाज मग तो कोणताही असो संख्येने लहान असो वा मोठा असो, प्रगत असो वा अप्रगत असो, विकसित असो वा ~~अविकसित~~ विकसनशील असो त्या सर्व समाजात कोणत्या ना कोणत्या तरी स्वरूपात धर्म ही व्यवस्था असलेली पण मानवी समाजाच्या सुरुवातीपासून धर्म व्यवस्था आढळून येते असे मानवशास्त्रज्ञांनी सत्य प्रतिपादन केले आहे.

मानवी जीवनातील अनिश्चितता ही सार्वत्रिक स्थिती असे. तीच धर्माला कारणीभूत ठरली आहे. सुखाने समाधानाने जगावे. आपली प्रगती व्हावी. उत्कर्ष व्हावा. यासाठी तो जीवनातल्या नैसर्गिक व सामाजिक पर्यावरणाशी समतोल साधत असतो. स्वाभाविकच या अनिश्चितता व अनाकलनीयतेमुळे माणूस वारंवार हतबल होत आला आहे. पराभूत होत आला आहे त्याची सुरक्षा, स्थैर्य व सुख नेहमीच धोक्यात राहिले आहे.

धर्माची व्याख्या :-

<u>एडवर्ड</u> <u>टायलर</u> यांच्या मते,
धर्म म्हणजे दिव्य प्राण्यांवरील श्रद्धा होय.

<u>आदिवासी</u> <u>धर्मश्रद्धा</u> :-

धर्माबद्दलच्या वरील गोष्टी सर्व साधारणतः सर्वच धर्मात आढळतात. म्हणून त्यांना आपण धर्मविषयक मूलभूत बाबी म्हणावतो. परंतु अलौकिक शक्तीच्या वा दिव्य प्राण्यांच्या स्वरूपाबद्दल वेगवेगळी मते आग्रहाने मांडली जातात. एवढेच नव्हे तर प्रगत समाजात विविध धर्मग्रंथ, त्यावर टीकाग्रंथ लिहिले जातात. तात्विक चर्चा केली जाते जन्म - मृत्यू, सुख-दुःख, स्वर्ग - नरक, पाप - पुण्य, मोक्ष - निर्वाण वगैरे गहन गंभीर बाबींबाबत तात्विक मंथन केले जाते.

CS Scanned with CamScanner

या आदिवासींच्या विविध श्रद्धा पुढीलप्रमाणे आहेत.

1) **सर्वात्मवाद :-**

मानवशास्त्रज्ञ एडवर्ड टायलर याने हा सर्वात्मवादाचा विचार मांडला आहे. सर्वात्मवादालाच आत्मवाद अगर सजीवत्ववाद असेही म्हटले जाते. आदिमानवी स्वरूपाच्या आत्मा अस्तित्वात आहे ही या धर्मश्रद्धेची महत्त्वाची कल्पना आहे. आदिवासींच्या मनात आत्म्याची कल्पना कशी निर्माण झाली असावी याचे विवेचन एडवर्ड टायलरने केले आहे. जीवंत असताना स्वप्न पडणे, स्वप्नात मृत माणसे भेटणे, दुरवरच्या माणसांचे दर्शन होणे, विचित्र अशा अभूतपूर्व घटना घडणे इत्यादी अनेक गोष्टी त्यांना अनाकलनीय होत्या. जेव्हा तो येत नाही. असे त्यांना निश्चित पणे वाटते तेव्हाच ते त्या मृत शरीरावर अंत्यसंस्कार करत होते आणि हे जमातीत अंत्यविधी याच पद्धतीने केला जातो. शरीरातून कायमचा निघून गेलेला आत्मा हा अलौकिक विश्वात संचार करू लागतो, त्या वेळी त्याचे रूपांतर दिव्यप्राण्यात झालेले असते. त्याच्या अंगी अलौकिक सामर्थ्य आलेले असते.

अशा प्रकारची सर्वात्मवादाची कल्पना स्पष्ट करताना एडवर्ड टायलर म्हणतात की, सर्वात्मवाद ही धर्माच्या विकासातील एक अवस्था आहे. सर्वात्मवाद हा बहुदेववाद किंवा अनेकेश्वरवाद असून पुढे यातूनच एकदेववाद किंवा एकेश्वरवादाची कल्पना विकसित झाली.

सर्वात्मवादाचे परिक्षण :-

एडवर्ड टायलरने सर्वात्मवादाचा सिद्धांत मांडून धर्माची उत्पत्ती देण्याचा प्रयत्न केला आहे.

1) मॅरेटने टायलरचे म्हणणे खोडून काढताना दाखवून दिले आहे की, कितीतरी आदिवासी आत्म्यापेक्षा वेगळी शक्ती मानतात. त्यावर नितांत श्रद्धा ठेवतात. उदा - मानाशक्ती, जी मॅलेनेशियन आदिवासींच्या धर्मव्यवस्थेचा आधार आहे. हो कुठा जमातील बोंगा शक्ती मानली जाते.

2) **शक्तिवाद :-**

Scanned with CamScanner

Date: / /
Page No.:

सर्वात्मवादाचे परीक्षण :-

एडवर्ड टायलरने सर्वात्मवादाचा सिद्धांत मांडून धर्माची उत्पत्ती केल्याचा प्रयत्न केला आहे. परंतु बऱ्याच मानवशास्त्रज्ञांनी एडवर्ड टायलरचे हे विवेचन मान्य आहे.

1) मॅरेटने टायलरने म्हणणे खोडून काढताना दाखवून दिले आहे काहीतरी आदिवासी आत्मपेक्षा वेगळी शक्ती मानवतात. त्यावर नितांत श्रद्धा ठेवतात. उद.. मानवशक्ती जी मॅलेनिशियम आदिवासीयांच्या धर्मव्यवस्थेचा आधार आहे. होंडा जमातीच्या बोंगो शक्ती मानली जाते.

② शक्तीवाद :-

मॅक्स मुल्लर, प्रिअर्स, मॅरेट यांच्यासारख्या विचार वंतानी शक्तीवादाची संकल्पना मांडली शक्ती वादालाच मानव गोवाद असे म्हटले जाते.

काहीतरी आदिवासींत असे मानले जाते की प्रत्येक सचेतन अचेतन वस्तूमध्ये अलौकिक असाधारण शक्तीचे अस्तित्व मान असते. या शक्तीच्या अलौकिक व दिव्य सामर्थ्याबद्दल आदिवासींच्या मनात नितांत श्रद्धा असते. हि शक्ती निराकार आहे. अत्यंत सामर्थ्यशाली आहे. या अलौकिक शक्तीला योग्य रीतीने आव्हान करून प्रसन्न करून घेतल्यास ती मानवाला अनेक कार्यात यश मिळून देते.

③ निसर्गवाद :-

प्रसिद्ध जर्मन पंडित मॅक्स मुल्लर याने निसर्ग पूजा ही धर्माची प्राथमिक अवस्था मानली आहे निसर्गातील घटनापाठीमागची कारणीमासा आदिवासींना माहिती नसली तरी ही निसर्गावरच त्यांचे कल्याण अकल्याण अवलंबून आहे. त्याची त्याला सतत जाणीव असते. निसर्ग अनुकूल असेल तर पाऊस पडतो. पिके येतात. वृक्ष, नदी, सूर्य चंद्र, पृथ्वी पाऊस, वारा इत्यादींना देव मानून त्यांची पूजा आदिवासी करू लागला.

Q.2 19+19 = 38

Scanned with CamScanner

3 धर्माबद्दलच्या वरील गोष्टी सर्व साधारणत: सर्वच धर्मात आढळतात. म्हणून त्यांना आपण धर्मविषयक मूलभूत बाबी म्हणतो. परंतु अलौकिक शक्तीच्या वा दिव्यप्रणाच्या स्वरूपाबाबत वेगवेगळे मताग्रहाने मांडली जातात. एवढेच नव्हे तर प्रगत धर्म विविध धर्मग्रंथ, त्यावर टीकाग्रंथ लिहिले जातात; तार्किक चर्चा केली जाते. जन्म-मृत्यू, सुख-दुःख, स्वर्ग-नरक, पाप-पुण्य, मोक्ष-निर्वाण वगैरे गहन, गंभीर बाबी तर्कदृष्ट्या चिंतन केले जाते.

आदिवासीत अलौकिक शक्ती व दिव्यशक्ती यांच्या स्वरूपाबाबत भिन्न कल्पना आढळ त्यावरून त्यांच्यातील धर्मवादांचे स्वरूप कळून येते. याच धर्मवादांवरून एडवर्ड टायलर, फ्रेझर रिव्हर्स, मॅक्स मुल्लर वगैरेंनी धर्माची उत्पत्ती व याबाबत आपले विचार मांडले आहेत. या आदिवासी विविधवादांचा पुढीलप्रमाणे आहेत.

(1) सर्वात्मवाद :-

मानवशास्त्र एडवर्ड टायलर याने हा सर्वात्मवादाला आत्मवाद अगर सजीवात्मवाद असे म्हटले जाते अविनाशी स्वरूपाचा आत्मा अस्तित्वात आहे. ही या धर्मवादाची मध्यवर्ती कल्पना आहे. आदिवासीयांच्या मनात आत्म्याची कल्पना आहे. असावी याचे विवेचन एडवर्ड टायलरने केले झोपेत असताना स्वप्न पडणे स्वप्नात मृत्यू माणूस भेटणे, इतरत्र माणसांचे दर्शन होणे, विचित्र अ अमृतपूर्ण घटना पाहणे, इत्यादी अनेक गोष्टी त्यांना अनाकलनीय होत्या. तेव्हा तो येत नाही असे व निश्चितपणे वाटेल तेव्हाच मृत्यू शरीरावर अंत्यसंस्कार करतात. तोच आणि हे जमातीत अंत्यविधी याच पद्धतीने केला जातो शरीरातून कायमचा निघून गेलेला आत्मा हा अलौकिक विश्वात संचार करू लागतो. त्याचवेळी त्याचे रूपांतर दिव्यप्रणात झाले असते.

Date : / /
Page No.:

③ सामाईक निवासस्थान :-
कुटुंबातील माता-पिता यांच्याप्रमाणे त्यांच्यांच्या अपत्यांशीदेखील संबंध प्रस्थापित होतात. त्यामुळे कुटुंब हा द्विपक्षीय स्वरूपाचा समूह आहे. कुटुंबातील सर्वच सदस्यांचे साधारणता सामाईक निवासस्थान असते.

④ वंशपरंपरा गणनापद्धती :-
प्रत्येक कुटुंबाची वंशपरंपरागत गणनापद्धत त्यानुसार मालमत्तेचा उत्तराधिकार निश्चित केलेले असतो ही वंशपरंपरा मातृसत्ताक कुटुंबात मातेकडून कन्येकडे वि पितृसत्ताक कुटुंबात पित्याकडून मुलाकडे जाते.

⑤ आर्थिक घटक :-
कुटुंबातील सदस्यांचा उदरनिर्वाह व आर्थिक संरक्षण देणारा कुटुंब समाजातील महत्त्वाचा आर्थिक घटक आहे.

⑥ सार्वत्रिकता :-
समाज, मग तो अतिप्राचीन असो वा अर्वाचीन असो अत्यंत प्राथमिक अवस्थेत असलेला असो व अत्यंत प्रगत समजला जाणारा असो तेथे याना त्या स्वरूपात कुटुंब आढळतेच म्हणजे कुटुंबाची सार्वत्रिकता हे त्याचे महत्त्वाचे वैशिष्ट्य आहे.

⑦ आकाराने लघु :-
इतर अन्य कोणत्याही समूहापेक्षा कुटुंबाच्या आकारावर निसर्गानेच मर्यादा घातल्याने कुटुंब हा समूह आकाराने लघु असतो.

Scanned with CamScanner

Date: / /
Page No.:

४. समाज मग तो कोणताही असो मोठा लहान असो वा मोठा असो प्रगत असो वा अप्रगत असो विकसित असो वा विकसनशील असो त्या सर्व समाज कोणत्या कोणत्या तरी स्वरूपात धर्म ही व्यवस्था आढळून येते असे मानवशास्त्रज्ञांनी सत्य प्रतिपादन केले आहे.

मानवी जीवनातील अनिश्चितता सातत्याने स्थिती असे. तीच कारणीभूत ठरली आहे. सुखाने समाधानाने जगावी आपली प्रगती व्हावी. उत्कर्ष व्हावा यासाठी भोवतालच्या नैसर्गिक व सामाजिक पर्यावरणाशी संघर्ष साधत असतो. सहजीवीचा या अनिश्चित व अभावा मुळे माणूस वारंवार हतबल करत आला आहे. पराभूत होत आला आहे. त्याची सुरक्षा, स्थैर्य व सुख नेहमी धोक्यात राहिले आहे.

धर्माची व्याख्या :-

जीवनातील अनपेक्षित अनाकलनीय व दुःखदायी घटनांवर नियंत्रण मिळवण्यासाठी मानव अलौकिक शक्तीच्या दिव्यप्राण्यांच्या अस्तित्वावर श्रद्धा ठेवून विशिष्ट प्रकारच्या आचारास जीवनात स्थान दिल्यास धर्म म्हणता येईल.

(१) एडवर्ड टायलर यांच्या मते :-

"धर्म म्हणजे दिव्यप्राण्यांवरील श्रद्धा होय."

(२) पी. गिस्बर्ट यांच्या मते :-

"धर्म म्हणजे मानवाचे अलौकिक प्राण्याशी असलेले संबंध त्यांच्यावरील श्रद्धा अर्पण होय.

(३) सर जेम्स फ्रेझरच्या मते :-

मानवापेक्षा श्रेष्ठ असणाऱ्या शक्तींची आराधना म्हणजे धर्म होय. या शक्ती मानवी जीवन व निसर्गक्रम नियंत्रित करतात. अशी मानवाची श्रद्धा असते.

Scanned with CamScanner

आदिवासींच्या धर्मश्रद्धा :-

धर्माबद्दलच्या वरील गोष्टी सर्व साधारणत: सर्वच धर्मात आढळतात. म्हणून त्यांना आपण धर्मविषयक मूलभूत बाबी म्हणतो. परंतु अलौकिक शक्तीचा व दिव्य प्राण्यांच्या स्वरूपाबद्दल वेगवेगळी मते आग्रहाने मांडली जातात. एवढेच नव्हे तर प्रगत समाजात विविध धर्मग्रंथ, त्यावर टिकाग्रंथ लिहले जातात. तात्विक चर्चा केली जाते. जन्म-मृत्यु, सुख-दुःख, स्वर्ग-नरक, पाप-पुण्य, मोक्ष-निर्वाण वगैरे गहन, गंभीर बाबींबाबत तात्विक मंथन केले जाते.

आदिवासीतील अलौकिक शक्ती अगर दिव्य प्राणी यांच्या स्वरूपाबाबत ज्या भिन्न कल्पना आढळतात त्यावरून त्यांच्यातील धर्मश्रद्धा स्वरूप कळून येते. याच धर्मश्रद्धावरून एडवर्ड टायलर, मॅरेट, फ्रियर्स, मॅक्स मुल्लर वगैरेंनी धर्माची उत्पत्ती कशी याबाबत आपले विचार मांडले आहेत. या आदिवासींच्या विविध श्रद्धा पुढीलप्रमाणे :-

1) सर्वात्मवाद :-

मानवशास्त्रज्ञ एडवर्ड टायलर याने हा सर्वात्मवाद विचार मांडला. सर्वात्मवादालाच आत्मवाद अगर सजीवात्मवाद असेही म्हटले जाते. अविनाशी स्वरूपाचा आत्मा अस्तित्वात आहे ही धर्मश्रद्धेची मध्यवर्ती कल्पना आहे. आदिवासींच्या मनात आत्म्याची कल्पना कशी निर्माण झाली असावी याचे विवेचन एडवर्ड टायलरने केले आहे. झोपेत असताना स्वप्न पडते. स्वप्नात मृत माणसे भेटतो दुसऱ्या माणसाचे दर्शन होते. विचित्र असा अद्भुतपूर्ण घटना पाहणे

सर्वात्मवादाचे परीक्षण :-

एडवर्ड टायलर सर्वात्मवादाच्या सिद्धांत मांडून धर्माची उत्पत्ती देण्याचा प्रयत्न केला

Date: / /
Page No.:

② शक्तीवाद !-

मॅक्स म्युल्लर, ट्रिमर्स मॅरेट यांच्यासारख्या विचारवंतांनी शक्तीवादाची संकल्पना मांडली. शक्तीवादालाच मानवी गोवाद असे म्हटले जाते.

कोणत्याही आदिवासींत असे मानले जाते की प्रत्येक सचेतन अचेतन वस्तूमध्ये अलौकिक असाधारण शक्तीचे अस्तित्व असते. या शक्तीच्या अलौकिक आदिम सामर्थ्याबद्दल आदिवासींच्या मनात नितांत श्रद्धा असते. ही शक्ती निराकार आहे. अत्यंत सामर्थ्यशाली आहे. या अलौकिक शक्तीला योग्य रीतीने आवाहन करून प्रसन्न करून घेतल्यास ती मानवाला अनेक कार्यात मानवाला यश देते. या शक्तीमुळे मानवाला अवघड कार्ये सहज पार पाडता येतात.

③ निसर्गवाद !-

प्रसिद्ध जर्मन पंडीत मॅक्स म्युल्लर याने निसर्ग पूजा ही धर्माची प्राथमिक अवस्था मानली आहे. निसर्गातील घडामोडींची कारणीमांस आदिवासींना माहित नसली तरी निसर्गावरच त्यांचे कल्याण-अकल्याण अवलंबून असते. याची त्याला सतत जाणीव असते. निसर्ग अनुकूल असते. तर पाऊस पडतो पिके येतात. वृक्ष, नदी, सूर्य, चंद्र, पृथ्वी पाऊस, वादळ, इत्यादींना देव मानतात. त्यांची पूजा आदिवासी करू लागले. आदिवासी चंद्राची उपासना करतात. तर कुंज सूर्याची पूजा करतात.

5

Q. 3
9+9 = 18

B.A.II Result 5/02/2019

Roll No.	Gender	Student Name	Marks
3710	SHRI	CHANDANSHIVE SUMIT SANJAY	66
3711	SHRI	CHAVAN VAIBHAV VIJAY	50
3712	MISS	DESAI NUTAN DILIP	50
3713	SHRI	DEVKULERAKESH BALKRUSHAN	70
3714	MISS	GURAV SONAM BHAGWAT	74
3715	MISS	JADHAV PRIYANKA ASHOK	50
3716	MISS	KARANDE NIKITA RAJENDRA	50
3717	MISS	KUMBHAR NIKITA SANJAY	64
3718	SHRI	LAVAND VIVEK VITTHAL	64
3719	SHRI	LONDHE SHUBHAM SANJAY	56
3720	MISS	MADANE UMA APPASO	52
3721	MISS	MALI POOJA MAHADEV	64
3722	MISS	MALI SNEHAL SANJAY	70
3724	MISS	MANE NEHA DADASO	64
3725	SHRI	MEHATAR SHEKHAR RAJENDRA	54
3726	MISS	MOHITE POOJA NIVAS	62
3727	MISS	MOHITE PRAJAKTA BALASO	56
3728	MISS	MULE VAISHNAVI RAJENDRA	76
3729	MISS	MULIK KOMAL TANAJI	68
3730	MISS	NAITAM ASHWINI PANDURANG	70
3731	SHRI	OMBASE KIRAN SHANKAR	70
3732	MISS	PATIL PRAJACTA PRAKASH	62
3733	MISS	PATIL YOGITA YUVRAJ	62
3734	MISS	RANKHAMBE SHWETA APPASAHEB	60
3736	MISS	SADAKALE POOJA TUKARAM	62
3737	SHRI	SADAKALE PRAVIN LAXMAN	62
3738	MISS	SADAKALE RINA BAPURAO	60
3739	SHRI	SADAKALE ROHIT RAMCHANDRA	60
3740	MISS	SALUNKHE RESHMA SAMADHAN	64
3741	MISS	SHENDAGE ANTIKA SURESH	60
3742	SHRI	SHINDE PANDURANG DILIP	62
3805	SHRI	BHAGAT SARANG SHRIKRUSHNA	60
3806	MISS	CHAVAN POONAM BALASAHEB	50
3807	MISS	KADAM NIKITA ANIL	68
3808	SHRI	PAWAR LALASO SHANKAR	58
3809	SHRI	SHAIKH MUDATSSAR ASIF	58
3810	SHRI	SHIROTE SAMMED RAVSAHEB	50
3061	SHRI	Gore Swapnil Dadaso	56
3062	SHRI	Hate Omkar Krishnat	52
3063	SHRI	Hate Rohan Satish	54
3064	SHRI	Honmane Mukesh Jagannath	60
3065	SHRI	Honmane Prashant Bajirao	52
3066	SHRI	Jadhav Anil Prabhu	58
3067	MISS	Jadhav Anuja Anil	60
3068	MISS	Jadhav Komal Dagadu	62
3069	SHRI	Jadhav Manoj Machindra	70
3070	MISS	Jadhav Pooja Jayram	64
3071	SHRI	Jadhav Pradip Shankar	56
3072	SHRI	Jadhav Prashant Balaso	52
3073	MISS	Jadhav Priyanka Balaso	70
3074	SHRI	Jadhav Sumit Dattatray	50

3075	SHRI	Jadhav Sushant Sanjay	74
3076	MISS	Jadhav Varshali Gulab	70
3077	SHRI	Jadhav Vikas Tanaji	60
3078	MISS	Jamadade Radhika Jotiram	62
3079	MISS	Jamadade Sonali Arvind	58
3080	MISS	Jamadade Sonali Subhash	56
3081	SHRI	Jamadade Sourabh Shankar	74
3082	SHRI	Jamadade swapnil Tukaram	68
3083	MISS	Jamdade Pratibha Popat	62
3084	SHRI	Jangam Akshay Bhanudas	56
3085	MISS	Jarandikar Sarika Dayanand	52
3086	SHRI	Javale Sachin Manohar	64
3087	MISS	Kadam Sonali Shankar	70
3088	SHRI	Kadam Vishwas Jagannath	68
3089	SHRI	Kalbage Tukaram Jalindar	62
3090	SHRI	Kambale Jaydeep Manik	52
3091	SHRI	Kamble Aniket Dhanaji	58
3092	SHRI	Kamble Darshan Prabhakar	70
3093	SHRI	Kamble Nikhil Balaso	72
3094	SHRI	Kamble Prashant Ghanasham	68
3095	MISS	Kamble Pratiksha Sandesh	65
3096	MISS	Kamble Rani Arvind	62
3097	MISS	Kamble Shweta Dipak	58
3098	MISS	Kamble Snehal Harichandra	74
3099	MISS	Kamble Sonali Laxman	58
3100	SHRI	Kamble Vaibhav Bhimrao	50
3101	MISS	Kare Swapnali Suresh	56
3102	SHRI	Katare Milind Sanjay	54
3103	SHRI	Kharade Rohit Anil	62
3104	SHRI	Kharade Sandesh Sambhaji	60
3105	SHRI	Kharade Satyam Sanjay	70
3106	MISS	Kharat Swapnali Sampatrao	64
3107	MISS	Kharmate Pooja Shashikant	74
3108	SHRI	Khot Hanmant Balasaheb	76
3109	SHRI	Koli Aditya Anil	62
3110	MISS	Koli Nikita Vasudev	50
3111	MISS	Koli Saujanya Sambhaji	68
3112	SHRI	Koli Shrikant Chandrakant	52
3113	SHRI	Koligudde Ashwinkumar Rajendra	64
3114	SHRI	Kulkarani Rajendra Hanmant	54
3115	SHRI	Kumare Ganesh Shalik	60

3116	MISS	Kunure Jyoti Sadashiv	64
3117	SHRI	Lashkarwale Sahad Jahangir	60
3118	MISS	Londhe Pratima Dilip	62
3119	SHRI	Londhe Rohit Bhaskar	74
3120	SHRI	Lugade Vijaykumar Mahadev	70
3121	SHRI	Madane Akash Sanjay	58
3122	MISS	Madane Amruta Kisan	55
3123	SHRI	Magdum Kishor Dattatray	52
3124	SHRI	Mahajan Siddharth Shivnath	56
3125	SHRI	Mali Dhananjay Sanjay	64
3126	SHRI	Mali Omkar Prakash	70
3127	SHRI	Mali Rohit Mahadev	68
3128	SHRI	Mali Shubham Chandrakant	58
3129	MISS	Mali Shubhangi Ashok	50
3130	MISS	Mandle Rohini Bhimrao	54
3131	MISS	Mane Akshada Muralidhar	74
3132	MISS	Mane Bina Baban	64
3133	MISS	Mane Komal Shashikant	68
3134	SHRI	Mane Pavan Vishnu	52
3135	MISS	Mane Pooja Arun	54
3136	SHRI	Mane Rahul Damodar	74
3137	MISS	Mane Rutuja Shivaji	64
3138	SHRI	Mane Sagar Maruti	56
3139	MISS	Mane Shivani Kisan	58
3140	MISS	Mane Snehal Chnadrashekhar	70
3331	SHRI	Mane Kiran Sanjay	62
3332	SHRI	Mali Sandeep Dhananjay	68
3333	MISS	Mane Komal Adhikrao	62
3334	MISS	Yadav Mayuri Arvind	60
3335	SHRI	Kharade Swapnil Sambhaji	70

H.O.D.
Department of Sociology
P.D.V.P. College, Tasgaon

"Dissemination of Education for Knowledge, Science & Culture"
Shikshanmaharshi Dr. Bapuji Salunkhe

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha, Kolhapur's

PADMABHUSHAN DR. VASANTRAODADA PATIL MAHAVIDYALAYA, TASGAON, DIST.-SANGLI (M.S.).

SANSTHAMATA SUSHILADEVI SALUNKHE ENTREPRENEURSHIP AND SKILL DEVELOPMENT CENTER

CERTIFICATE

This is to certify that Shri/Smt./Miss Gurav Sonam Bhagwat

Class BA-III has successfully completed the certificate course in fundamentals of Anthropology

conducted by the department of Sociology

during the academic year 2018-19

Head   Co-ordinator   Principal